

EEN LEEUW IN EEN KOOI - BOEKVOORSTELLING 1 OKTOBER 2009.
- Jan Goossens

Goeie avond beste vrienden en collega's, beste Harold en vooral beste samenstellers en auteurs van 'Een leeuw in een kooi', een belangwekkend en noodzakelijk boek.

Welkom in de Koninklijke Vlaamse Schouwburg.

En ook: welkom in Brussel, tot nader order hoofdstad van Vlaanderen, of beter gezegd 'ons' Vlaanderen, waar het in dit boek zo uitgebreid over gaat.

Ik zou u allen om te beginnen willen danken, of ik zal maar zeggen feliciteren, dat u het hebt aangedurfd om op deze donkere donderdagavond naar hartje Brussel af te zakken. Want laat ons eerlijk zijn: de kans dat u op weg hiernaartoe meer dan een gehooftdoekte moslima bent tegengekomen, is waarschijnlijk erg groot. Bovendien komen de enkele straten die onze schouwburg scheiden van de kleine ring voor een aantal van onze stads- en landgenoten allicht aardig in de buurt van alweer een No Go-zone waar prostituees en pooiers het voortaan definitief voor het zeggen hebben. En zeker sinds een tweetal weken terug, op het einde van de Ramadan, de bom barstte in het nabijgelegen Molenbeek, thuis van de bottelarij - waar deze KVS-ploeg van 1999 tot 2004 haar inspiratie en mosterd voor jaren haalde, sinds twee weken dus, is het beeld dat van onze hoofdstad ontstaat, als je de verzamelde Vlaamse media-coverage even aan een nauwkeurige of zelfs maar oppervlakkige blik onderwerpt, bepaald spectaculair-angstaanjagend, om niet te zeggen hysterisch-paniekerig.

Ik wil u een kleine bloemlezing niet onthouden. Op 13 september titelde de gratis-krant 'De zondag' op zijn voorpagina 'Oorlog in Brussel' en ze liet er geen twijfel over bestaan dat u in Brussel tegenwoordig voor uw leven moet vrezen: 'Vetes worden er tegenwoordig beslecht met kalasjnikovs, riotguns en brandbommen.' Een week later, in het weekend van 20 september, deed 'Het Laatste Nieuws' er nog een stevige schep bovenop. De krant drukte plattegronden af van grote delen van Brussel waar de No-Go zones kleurrijk op waren aangeduid. En om niets aan de verbeelding van de Vlaamse krantenlezer over te laten werden ook meteen man en paard genoemd en aangegeven waarom die stadsdelen maar beter vermeden kunnen worden. De krant had het over een 'Arabisch reservaat, waar de straat baas is over de politie.' Ook de kwaliteitspers surfte geregeld mee op de golf van paniekerige berichten over Brussel die en passant werden gekoppeld werden aan etnisch-culturele spanningen. In De Morgen van afgelopen weekend ging het op pagina twee over 'gewelddadige Brusselse jeugdbendes, bijna allemaal uniform samengesteld uit jongens van Afrikaanse afkomst. De bendes staan bekend om hun gewelddadige aanpak. Ze plegen overvallen, diefstallen met geweld, verkrachten alleen of in groep en doden als het moet.' In zijn editoriaal van 23 september in Knack schetste Rik van Cauwelaert een weliswaar genuanceerder beeld van de Brusselse situatie dat toch ook wees op historisch gegroeide en nu schijnbaar onoverkomelijke culturele en religieuze verschillen: 'Diepgelovige gastarbeiders en hun families uit de Atlas in Noord-Afrika en Anatolië in Turkije werden overgeplant naar de meest seculiere samenleving ter wereld.' En in De Standaard van gisteren zette Vlaams

parlementslid voor Groen Luckas Vander Taelen de puntjes op de i. In een opiniestuk over de 'getto's van Brussel' geeft hij aan dat hij en zijn dochter delen van Vorst nog amper kunnen betreden en lijkt hij de oplossing voor zulke stedelijke problemen te situeren op het niveau van normen en waarden: 'Maar misschien moeten we toch eens nadenken over hoe we op een assertieve manier kunnen duidelijk maken dat wij durven verdedigen wat we belangrijk vinden.' En in navolging van vele opiniemakers en artikels waarnaar in 'Een leeuw in een kooi' wordt verwezen is in zijn ogen toch ook vooral de linkse kerk tekort geschoten: 'Het is de verdienste van links geweest om meer aandacht te vragen voor discriminatie en sociale achterstand. Het probleem ligt echter dieper: we zijn bang geweest om onze waarden op te dringen aan allochtonen.'

Voor aandachtige mediawatchers vergt het dus op zijn zachtst gezegd een stevige dosis moed om ons hoofdstedelijk territorium nog te betreden. En vooral valt op dat er doorheen al die berichten bijna als vanzelf een hellend vlak ontstaat. Niet alleen zijn bepaalde delen van Brussel vandaag zo onveilig dat je er wel degelijk voor je leven moet vrezen, bovendien heeft die onveiligheid in essentie vooral te maken met de ethnisch-culturele samenstelling van de bewuste wijken en met hun 'allochtoon' karakter. En uiteindelijk zijn die problemen amper oplosbaar en is de zaak eigenlijk al verloren, tenzij we er alsnog een kwestie van 'onze' normen en waarden van maken, die dus liefst op forse wijze moeten worden doorgedrukt.

Voor alle duidelijkheid: ik draag geen geitewollen sokken en ben niet van mening dat onze commerciële media voor alle kwalijke maatschappelijke evoluties de schuld dragen. En ja, ik heb de voorbije jaren Paul Scheffer en al zijn vaak veel minder intelligente volgelingen gelezen en er mijn voordeel mee gedaan – de multiculturele samenleving is niet altijd een pretje en levert voor iedereen naast winst ook altijd verlies op; het is een complex werk van iedere dag om daarmee om te gaan. Tot slot moet niemand mij na 15 jaar Brussel en na 5 jaar dag- en vaak ook nachtwerk in Molenbeek komen vertellen dat er in Brussel geen ingewikkelde grootstedelijke problemen zijn. Hoe zou het anders kunnen in een stad waar 50% van de bevolking niet de Belgische nationaliteit heeft of zich na 1990 heeft laten naturaliseren; waar een op drie inwoners jonger is dan 30 jaar; waar 30% van de bevolking onder de armoedegrens leeft en het gemiddelde inkomen nog ieder jaar daalt. 5 van de 19 Brusselse gemeenten zitten in de top tien van Belgische gemeenten met het laagst belastbare inkomen per inwoner, terwijl de som van alle belastbare inkomens in Brussel wel blijft stijgen; de kloof tussen zeer arm en zeer rijk wordt dus met de dag groter.

Maar eens we al deze problemen onder ogen zien, dan kan je er ook niet meer aan ontsnappen. En dan kan je ze niet meer van je af schuiven door ze te verbannen naar no-go zones, ze op rekening van 'de allochtonen' te schuiven, en ze te reduceren tot normen en waarden en culturele verschillen. Het is allemaal te gemakkelijk, te weinig diepgaand, het gebeurt al jaren en het lost niks op. Als we trouwens al weten wat onze normen en waarden in de bewuste probleemwijken dan wel zijn – 40% werkloosheid en slechte begeleiding van werklozen misschien, of te weinig goed en meertalig onderwijs met als gevolg dat 90% van de Brusselse werklozen eentalig Franstalig zijn - ik noem maar wat.

Meer dan ooit is de vraag dus wat vandaag in het multiculturele Brussel en Vlaanderen het echte probleem dan wel is en wat eraan konden worden gedaan. En vooral lijkt me de vraag hoe we het debat erover op een zinvoller, diepgaander en toekomstgerichter manier kunnen voeren. In dat opzicht is 'Een leeuw in een kooi' van Karel Arnaut, Sarah Bracke, Bambi Ceuppens, Sarah De Mul, Nadia Fadil en Meryem Kanmaz een essentieel boek dat in vele middens in Vlaanderen verplichte lectuur zou mogen zijn.

En wel om vele redenen. Omdat het vertrekt van de onontkoombare vaststelling dat 20 jaar multicultureel debat in Vlaanderen ons amper vooruit heeft geholpen of naar elkaar toe heeft gebracht – het moet dus opnieuw worden gevoerd, geformuleerd en uitgediept. Omdat het Vlaanderen een zeer confronterende spiegel voorhoudt en de hele multiculturele problematiek op verhelderende wijze verbindt met de vandaag dominante discours over Vlaamse identiteit, erfgoed en natievorming. Omdat het de fundamentele begrippen en termen van het maatschappelijke debat doorlicht en herijkt en deconstrueert – het alomtegenwoordige 'allochtoon', om er maar een te noemen dat zoveel discussies blijft vergiftigen. Omdat het de moed heeft om een heleboel noties op de agenda te zetten die vandaag zonder meer in de taboesfeer zitten en amper nog besproken, laat staan verdedigd kunnen worden – zoals de plaats van religie en religieuze beleving in onze zogezegd zeer seculiere samenleving. Omdat het op dappere wijze aantoont dat racisme vandaag in Vlaanderen springlevend is, wat wij ons verder als witte heren van stand ook willen wijsmaken. En omdat het deze hele Vlaamse problematiek in een historisch en Europees en internationaal kader plaatst.

Ik ga het u niet makkelijk maken en het boek verder even bondig samen vatten. Zo meteen zullen enkele van de auteurs van het boek zelf het woord nemen – meer dan ooit zijn zij het voor wie er in het debat in Vlaanderen letterlijk en figuurlijk plaats moet worden gemaakt. En verder vind ik dat u dit boek vooral allemaal zelf moet lezen, van a tot z als het even kan. En vervolgens moeten we proberen ernaar handelen, wat ongetwijfeld een werk van lange adem wordt. In die zin zou ik willen eindigen met de woorden van Cornel West die in het boek worden geciteerd. West, een van de meest inspirerende zwarte Amerikaanse intellectuelen van het moment, had het ooit over de 'prophetic visions' die hij vandaag zo mist in zijn eigen gemeenschap, en in de Amerikaanse samenleving tout court. Toekomstvisies die zich niet opsluiten in hun eigen kleine gemeenschap en gelijk, maar die ambities en een blik hebben die daar ook aan voorbijgaan en die die overstijgen. Maar ook visies die zich niet laten recuperen of die zich geen makkelijke compromissen laten dicteren door de dominante discours en meningen. Tot dat soort 'Prophetic Visions' levert dit boek ongetwijfeld een aanzet waar anderen nu mee aan de slag moeten gaan. Politici en beleidsmakers; mediapersoonlijkheden; en cultuurwerkers en huizen zoals deze KVS, die meer dan ooit een Vlaamse schouwburg moet blijven, maar dan wel een schouwburg die zich niet laat kooien, maar die middenin in het Brussel van morgen gaat staan en die een MUST GO ZONE probeert te zijn, voor al wie op constructieve wijze wil bijdragen aan het meertalige en interculturele Brussel en Vlaanderen van morgen.

